

Column: Waar slaat dit op maart 2018

Zouden ze nou werkelijk denken
zouden ze dat echt
zouden ze geloven
dat die bommen
en granaten
alles in de as gelegd

zouden ze nou werkelijk menen
dat heen en weer geknal
dat in het wilde weg gooien
en paniekvoetbal
al die domme dreiging
en zinloos gebral

zouden ze nou nooit eens denken
wat lost dit eigenlijk op
huizen plat, kinderen dood
de wereld op z'n kop
heet dit dan veilig?
waar slaat dit op?

zouden ze nou echt verwachten
dat je daarmee vrede vindt
zouden ze niet beseffen...
dit snapt toch ieder kind
dit is zo naïef
najagen van wind.

De moderne oorlog is een naïef en ondoorzichtig heen en weer geknal (blz. 141)
(UIT: J. Korczak, *Dagboek In het ghetto van Warschau*, Amsterdam 2001, vert. R. Görtzen)

Column: Het telefoontje maart 2018

"Krijg de kanker."

De leraar wordt niet ontzien. Het komt er met evenveel gemak uit als de woede oprecht is. Woede? Ach kom, als je er op let hoe vaak sommige leerlingen op een dag hun ongenoegen op deze en nog veel grovere manieren uiten, dan wordt die woede wel erg snel gewekt.

Ik kan er maar weinig begrip voor opbrengen en wil het liefst paal en perk stellen aan deze grofheden, al laat ik ze soms vermoeid over me heen komen. Maar ik accepteer dergelijke taal niet en bij tijd en wijle neem ik de woorden hoog op.

Zo ook die ene keer, toen ik me had voorgenomen met atheneum drie een weekend te gaan kamperen. Ik reageerde toen een leerling misplaatste opmerkingen maakte, terwijl ik in de klas het weekend aan de orde stelde.

Ik was goedgehumord en probeerde met een kwinkslag hem te corrigeren. Maar dat viel niet goed. "Krijg de kanker." Gekwetst was ik, geraakt. En dat maakte ik hem duidelijk. Maar hij haalde zijn schouders op. "Nou en." Hij mocht zeggen wat hij wil, dus ...

Helaas, ik dacht er anders over en dat gaf ik hem te verstaan. Tevergeefs. En zoals dat dan soms gaat: het escaleerde. Onbedacht gaf ik te kennen dat hij het door mij vrijwillig georganiseerde weekend wel kon vergeten.

In de volgende les merkte ik bij de voorbespreking van het weekend nog eens op dat iedereen mee zou gaan behalve mijn kwelgeest. Nou, daar dacht hij anders over. Zijn vader zou mij wel opbellen en ervoor zorgen dat hij mee zou gaan. "O, ja?" zei ik, "nou, geloof me maar dat hij dan lang kan bellen." Zolang hij geen enkele verontschuldiging maakte voor zijn onbehoorlijk gedrag tegenover, in dit geval, mijn eigen persoon, wilde ik hem er niet bij hebben. En al helemaal niet als hij zijn vader daarvoor in stelling bracht. Hij is niet mee geweest...

Hij moet een goede leerling van me zijn geweest. Onlangs was mijn dochter onder zijn leiding op tenniskamp. Toen ik thuis kwam van mijn werk, zei mijn vrouw dat de leiding van het kamp had opgebeld. Of wij haar maar wilden ophalen want ze had zich bij herhaling grof uitgelaten. Dat pikten ze niet.

"Nou," zei ik, "het kan toch niet zo erg zijn dat ze nu naar huis moet. Ik zal wel even bellen." Halverwege het draaien van het nummer vroeg ik terloops aan mijn vrouw, wie er eigenlijk gebeld had....

Ik heb me bedacht en haar zonder veel omhaal van woorden opgehaald.

(Paul Boersma)

Column: Privacy juli 2018

Alle scholen kennen een digitaal administratiesysteem waar talloze gegevens van de leerlingen en hun ouders op systematische manier worden bijgehouden. Schoolvision, Tangram, ESIS, IPSAS, Dotcomschool, Eduscope, Parnassys, Magister, SOMtoday: de markt weet er wel raad mee! Van ieder kind bestaat een digitaal dossier dat handig kan worden gekoppeld. Allerlei gegevens kunnen met een eenvoudige druk op de knop worden geïm- of geëxporteerd. Als de leerling straks de school verlaat kan alle informatie direct via het digitaal overdrachtdossier worden doorgestuurd naar de volgende school. Daar zal men allereerst het dossier gaan bekijken en bespreken, zonder ooit het kind gezien te hebben. Misschien kan zes jaar na dato kan nog steeds getraceerd worden dat jij bij je toetsen in groep 3 toch behoorlijke achterstanden had. Daarnaast houdt iedere leerkracht soms ook nog wat bij in zijn map of schriftje. Er staat van alles in: *"Remco deed vandaag goed zijn best"* of *"hij lette weer voor geen meter op"* of *"heeft wat pddnos-trekjes"*, *"moet onderzocht worden"*

Wat doen ze met al die gegevens en wie zijn "ze"? Als ik dát nu eens precies wist, als ik nu eens zeker wist dat mijn gegevens (of de gegevens over mijn kind), uitsluitend in handen komen van iemand die ik voor tweehonderd procent vertrouw, iemand waar ik zeker van weet dat hij integer is, deskundig is en heel zorgvuldig

Maar dat weet ik niet zeker. Nee, het is eerder het tegenovergestelde: ik weet bijna zeker, dat hier ook mensen mee aan de slag gaan waarvan ik niet zo'n hoge pet op heb, mensen die zich blind staren op scores en grafieken maar de mens daarachter zijn vergeten. Dat delen ze dan ook nog met Jan en alleman, want mijn gegevens moeten vooral in breed overleg en multidisciplinair verband besproken worden. En de vooroordelen van slechts één weinig professioneel lid van zo'n team werken vaak ook nog heel besmettelijk naar de rest.

Wat gebeurt er dan in vredesnaam met al die gegevens? Maar nog belangrijker is de vraag: wat gebeurt er dan in godsnaam met MIJ?

Van wie zijn die gegevens eigenlijk?

Nou, ik zal daar helder over zijn: alles wat over mij geschreven wordt, alle scores die ik geproduceerd heb, alle cijfers, alle rapporten, alle dossiers zijn van MIJ! Ook de uitslag van de CITO-eindtoets is mijn privé-bezit. Zolang ik nog iets te jong ben om dat allemaal te begrijpen, zijn al die gegevens ook van mijn ouders!

En beste meester of juf, IB-er of directeur, zorgverlener of bestuurder... als U iets met mijn gegevens zou willen doen, dan hebt u mijn toestemming nodig (of tenminste die van mijn ouders). Dan wil ik natuurlijk van te voren ook wel even inzien wat u nu precies over mij geschreven en geregistreerd hebt!

Misschien hebt u zich dat niet altijd gerealiseerd en staan er allerlei dingen in uw systeem of dossier die ik eigenlijk toch beter niet kan lezen; waar ik misschien wel heel erg kwaad om kan worden. Natuurlijk mag u in uw eigen dagboek wel van alles

opschrijven over mij, maar zodra u iets met die gegevens gaat doen, overleg dan eerst even met mij... van mens tot mens.

Ja, nu hebben we een Privacy Wetgeving, maar ik zou er meer aan hebben als ik u voor honderd procent kan vertrouwen; dan heb ik er geen enkel bezwaar tegen dat u wat gegevens van mij bewaart....

Column: "Waarom moet ik die nou alleen maken?"

(okt. 2018)

De rekentoetsen worden uitgedeeld en Soufyan zucht: "Gatsie... moeilijk, moeilijk.... waarom moet ik die nou alleen maken? We moeten toch altijd samenwerken bij rekenen?"

Ja, waarom eigenlijk? En ik hoor mijzelf als leraar van groep 8 zeggen: "Nee, nou moet je het alleen doen. Het is een toets, dus moet je het helemaal zelf doen."

Enkele jaren geleden stond ik iedere week nog één dag voor groep 8 in het hartje van Rotterdam. Als ervaren onderwijsman kreeg ik het flink voor mijn kiezen en heb ik ontzettend veel geleerd van de kinderen en van mijn collega's. Dat woordje "dus" zit me achteraf toch in de weg. Iedereen vindt het volkomen normaal dat kinderen de toetsen altijd alleen moeten maken. Je mag niet samenwerken, je mag niks vragen, niet met je buurman overleggen als je er niet uitkomt, niet even kijken hoe een ander het doet. Nee, samenwerken kan niet, je mag niet afkijken, dat is niet eerlijk. Je moet het gewoon normaal helemaal alleen doen!

Maar normaal is het niet en zeker ook niet eerlijk! In de volwassen wereld is het toch ook volkomen normaal dat je samenwerkt. Als je iets niet snapt, ga je het even aan een collega vragen of voorleggen; je zoekt samen naar de oplossing en ieder draagt zijn steentje bij. Het is ook volkomen normaal om te kijken hoe een ander iets doet, wanneer je vastloopt. De resultaten groeien als je samenwerkt. Maar op school moet je iedere toets helemaal alleen maken, je mag helemaal alleen vastlopen!

Waar zijn die toetsen eigenlijk voor bedoeld? Als het goed is zou je er iets van moeten leren. Maar de realiteit is helaas dat kinderen hier meestal weinig van leren; het is een meetlint om jou er op af te rekenen. Zolang het goed gaat is dat natuurlijk niet vervelend, maar Soufyan heeft andere ervaringen. Hij ziet de bui al hangen, straks gaat het weer mis en hangt hij weer onderaan.

Natuurlijk mag er ook wel eens een enkele keer individueel getoetst worden om de ontwikkeling van een kind zelf in beeld te brengen. Maar daar leer je als kind niets van. Dat kan dus tot een minimum beperkt worden. Heel veel toetsen in het onderwijs zouden gebruikt kunnen worden om er iets van te leren.

Stel dat we voortaan dat soort toetsen niet meer individueel afnemen, maar dat kinderen vrij zijn om met elkaar te overleggen, elkaar te helpen als dat nodig is. En wanneer de toets gemaakt is gaan we hem gezamenlijk nakijken en bespreken. Fouten worden geanalyseerd en er wordt samen geoefend. Daarna mag je hem individueel nog een keer maken. Zijn er dan nog opgaven waar je niet uitkomt, dan mag je natuurlijk hulp invoeren. De scores van de kinderen zullen waarschijnlijk gigantisch omhoog gaan, niet omdat het 'oneerlijk' is gegaan, maar omdat zij samengewerkt hebben en heel veel geleerd!

(Arie de Bruin)

Column "Het is erg vervelend om klein te zijn" december 2018

Dat zou je toch niet denken. De kindertijd wordt door ons volwassenen meestal geïdealiseerd: de mooiste tijd in je leven. Geniet er maar van nu het nog kan! In die tijd heb je nog geen zorgen, kun je heerlijk spelen en hoef je nog niet te werken. En dan ben je nog zo heerlijk naïef, je kunt nog gewoon in Sinterklaas geloven en het maakt helemaal niks uit welke kleur Zwarte Piet heeft. Maar zouden kinderen die tijd ook zo beleven?

"Wij hebben kinderen in het mooie uniform van kinderlijkheid gestoken en we geloven dat ze van ons houden, ons respecteren en vertrouwen, dat ze onschuldig, goedgelovig en ons dankbaar zijn", schrijft Korczak.

Het is helemaal niet leuk om klein te zijn. Je bent rechteloos, ze zien je nog niet staan, ze houden nauwelijks rekening met je. Jouw stem doet er nog niet toe. Korczak schrijft:

"Het is erg vervelend om klein te zijn. Respect en bewondering oogst alleen wat groot is en meer plaats in neemt."

"... wat is het toch onhandig om klein te zijn. Je moet steeds met je hoofd omhoog. Alles speelt zich daar ergens hoog boven jou af. Je voelt je als het ware minder belangrijk, vernederd, een beetje zwak en verloren."

Waarom zouden kinderen eigenlijk vaker huilen dan volwassenen? Kinderen lijden meer, zij maken alles voor het eerst mee en dan heeft dat veel meer impact. En dan zeggen ze ook nog dat je je niet zo moet aanstellen, jongens huilen immers niet!

"Maar alle tranen zijn zout. Wie dat begrijpt kan kinderen opvoeden."

Zo houdt Korczak voortdurend een pleidooi om respect te hebben voor kinderen, respect voor wat klein is. Het is geen goedwillende liefdadigheid van ons als we dat doen. Het is onze plicht, want het is een recht van ieder kind om met respect behandeld te worden. Als we nou de wereld willen verbeteren, laten we daar dan maar beginnen. Kinderen die gerespecteerd worden, leren op hun beurt anderen te respecteren. Dat biedt wellicht toekomst-perspectief.

Hoe zou het toch komen dat het in de wereld van volwassenen vaak niet lukt om onze naasten lief te hebben, om de ander te respecteren? Komt dat omdat wij er nog steeds niet in geslaagd zijn om de kinderen van deze wereld te geven waar zij recht op hebben: liefde en respect!?

Dat blijkt namelijk heel lastig te zijn:

"Jullie beweren: 'Met kinderen omgaan is vermoeiend.' Gelijk hebben jullie. Jullie zeggen: 'Want we moeten een treetje lager om hen te begrijpen, bukken om hun ideeën te vatten.' Een treetje lager, neerbuigen, bukken, je kleiner maken? Jullie vergissen je. Dàt is niet wat ons dwars zit, maar dat we ons moeten uitrekken om bij hun gevoelens te komen. Je uitrekken, omhoog komen, op je tenen gaan staan, reikhalzen... om niet te kwetsen!"

Laten we ons nou maar eens uitrekken om dat kleine te bewonderen en kinderen met respect te behandelen. Dan kunnen zij dat als ervaringsdeskundigen weer doen en doorgeven als zij zelf volwassen zijn.

(Arie de Bruin)